

آغاز: احمد الله حمداً احتوی به عتید رضوانه و اشکره شکرأ امتری به مزید احسانه و اصلی علی محمد؛ **انجام**: فلیقرأ بسم الله الرحمن الرحیم فانها تسعة عشر حرفاً فلیجعل الله در این تفسیر فشرده یک صد و پنجاه مسئله فقهی و اصولی و لغوی و اعرابی بیان داشته و در هر یک از چهار کلمه این آیه مسائل مربوط به آن را می آورد. این رساله در اثر حضور عالمی در مجلس وزیر ابوالقاسم محمد بن مظفر بن عبدالملک که آن عالم بسیار فخر می فروخته و اظهار علم و برتری می کرده، نگاشته شده و در واقع بنای تعجیز وی بوده است؛ خط: نستعلیق، کا: میرزا عبدالله افندی، بی تا؛ افتادگی: **انجام**؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج سبز، ۵ گک (۷-۱۱ پ)، اندازه: ۱۲×۱۸ سم [ف: ۱۸ - ۵۱]

● **تفسیر البسملة / تفسیر / فارسی**

tafsīr-ul basmala

غیر همانند:

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳/۲۷۸۴

آغاز: بسملة. رساله فی تفسیر آیه البسملة در تفسیر بسم الله است و قبل از تفسیر مقدمه در کار است؛ **انجام**: و بیش از این تصریح جایز نیست و الله ملهم الصواب و صلی الله علی محمد و آله خیر الانجاب

در آن یک مقدمه است؛ خط: نستعلیق چلیبا، کا: علی محمد شاهرودی، تا: ۱۳۱۰ق، کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا، ۳ص (۶۳۹-۶۴۱)، ۱۴ سطر (۵/۹×۱۶)، اندازه: ۱۴×۲۲ سم [ف: ۱۰ - ۱۶۳۷]

۲. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵/۴۰۰۹

آغاز: بسم الله الرحمن الرحیم xx هست کلید در گنج حکیم / علمهای اولین و آخرین xx جمله را قرآن حق آمد ضمیم؛ **انجام**: دیگران اسمند او معنی آن xx دیگران جسمند او باشد چه جان به نظم فارسی به روش علم حروف؛ بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سبز، ۶ص (۸۵-۹۰)، اندازه: ۱۴×۲۶ سم [ف: ۱۲-۱۲۹۷]

● **التفسیر البسیط / تفسیر / عربی**

at-tafsīr-ul basīt

واحدی، علی بن احمد، - ۴۶۸ قمری

vāhedī, 'alī ebn-e ahmad (- 1076)

واحدی سه تفسیر بر قرآن کریم نوشته است «البسیط، و الوسیط، و الوجیز».

[دنا ۳/۱۲۵؛ کشف الظنون ۱/۲۴۵]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۴۵۵عکسی

آغاز: قوله تعالی: ان الذین لا یرجون لقانا قال ابن عباس و مقاتل و الکلبی؛ **انجام**: قوله تعالی: حتی اذا فتحت یاجوج ... لان التقدیر فتح سد یاجوج و ماجوج فحذف المضاف و ادخلت علامة التانیث

این تفسیر که پس از دو مرتبه تفسیر سوره توحید نگاشته شده، فضایل و اسرار و رموز و فضل خواندن این آیه بیان شده و اثبات می شود که جزء هر سوره می باشد و با ترک آن نماز باطل است، با عناوین «نور-نور».

[دنا ۳/۱۲۵]

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۵۶۹۵/۱

آغاز: الحمد لله الذی جعل مفتتح کتبه المنزلة و مبتدئها بسم الله الرحمن الرحیم و الصلاة و السلام علی محمد الذی جعله مختتم الصحف و مبتدئها؛ **انجام**: و قال بسم الله الرحمن الرحیم فغفر الله أهل القبور و وصل الی من برکته ما رأیت.

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی تا؛ جلد: تیماج مشکى، ۲۳ گک (۲-۲۴ پ)، اندازه: ۱۷/۵×۲۲ سم [ف: ۱۵ - ۹۳]

● **تفسیر بسملة / تفسیر / فارسی**

tafsīr-e bismelah

زنوزی، علی بن محمد حسن، ق ۱۳ قمری

zonūzī, 'alī ebn-e mohammad hasan (- 19c)

تفسیر کوتاهی است بر «بسملة» بنا بر مشرب عرفانی و فلسفی، مؤلف تفسیری نیز بر سوره فاتحه دارد به نام «تحفه جهان» که گویا این تفسیر مقدمه ای بر آن است.

[دنا ۳/۱۲۵]

خوی؛ ملا علی خوئی (شریف)؛ شماره نسخه: ۳۸

آغاز: الحمد لله الملك الحق المبین و الصلوة علی المصطفى من عباده المکرمین در دارالسلطنة قزوین جمعی از اهل یقین از محرر این رساله ... خواهش کردند شرحی بر بسم الله؛ **انجام**: لکن مراد شارح این نیست بلکه مرادش اینست که استعانت به اسم غیر اشعار است به مسمی تم

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۶۸ق؛ جلد: مقوا، عطف تیماج، ۴۱ گک، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۵×۱۷/۵ سم [اوراق عتیق: ۱-۱۳۳]

● **تفسیر البسملة / تفسیر / عربی**

tafsīr-ul basmala

غیر همانند:

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۱۲/۳عکسی

آغاز: بسملة. احمد الله حمداً احتوی به عتید رضوانه و اشکره شکرأ امتری به مزید احسانه؛ **انجام**: فانشرح قلبه و بلغ أمره ما بلغ و الله اعلم بالصواب.

نسخه اصل: کتابخانه چستریتی ش ۴۳۵۸؛ خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۸؛ ۱۵ص (۲۷-۴۱)، ۱۷ سطر [عکسی ف: ۴-۲۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۶۸۶۲/۳

فرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛؛ جلد هشتم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276246

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

● تفسیر و سر اشارات اسماء و فقرات دعای سحر ماه

رمضان / شرح دعا / فارسی

tafsir va serr-e esharat-e asma' va faqarat-e do'a-ye sahar-e mah-e ramazan

بیان تفسیر و سر اشارات اسماء و فقرات دعای سحر ماه رمضان مروی از امام محمد باقر (ع) «اللهم انی استلک من بهاء ک بابها» به درخواست دوستان در شش اشاره: ۱. بیان معنی اسم؛ ۲. بیان معنی اسم اعظم؛ ۳. بیان آنکه از برای ائمه ما چهار مراتب و مقامات است؛ ۴. بیان آنکه فقرات دعای سحر اسماء و تجلیات الهیه ات؛ ۵. بیان معنی جمال و جلال؛ ۶. بیان سر تعبیر فقرات دعای مبارک.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۸۴/۳

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: مقوا عطف پارچه، ۱۴ سطر (۱۳×۷) [ف: ۱۷ - ۲۴۳]

← التفسیر الوسیط < جوامع الجامع

التفسیر الوسیط = التفسیر فی تفسیر القرآن / تفسیر عربی
at-tafsir-ul wasit = al-wasit fi tafsir-il qur'an

واحدی، علی بن احمد، - ۴۶۸ قمری

vahedi, 'ali ebn-e ahmad (- 1076)

مؤلف سه تفسیر به نامهای «السیط»، «الوسیط» و «الوجیز» بر قرآن کریم نگاشته است. که مجموعاً به نام «الحوای لجمع المعانی» و تفسیر واحدی معروف است. این ظاهراً تفسیر وسیط وی است. این تفسیر به صورت «قوله - قوله» است. از ابی الحسن بن محمد فارسی بسیار نقل می کند و در اول نقل های خود «اخبرنا و حدثنا» می آورد. از جمله از ابومنصور بغدادی با عنوان استادش نام می برد. وی به جنبه های ادبی بیشتر توجه کند و گفته های دانشمندان ادب و لغت را می آورد. مؤلف در مقدمه آورده است: «و قد سبق لی قبل هذا الكتاب بتوفیق الله و حسن تیسیره مجموعات ثلث فی هذا العلم معانی التفسیر و مسند التفسیر و مختصر التفسیر و قدیماً کنت أطالب باملاء کتاب فی تفسیر القرآن و سیط ینحط عن درجه البسیط الذی یتجرد فیہ أذیال الأقوال و یرتفع عن رتبة الوجیز الذی اقتصر فیہ علی الاقلال و ...».

چاپ: کویت، مؤسسه دار الکتب الثقافیة، محقق: عقیف محمد عبد الرحمن، چاپ اول، ۲۴۰ ص، ۱۳۹۴ ق.

[دنا ۱۸۹/۳؛ الذریعة ۷۳/۵؛ سیر اعلام النبلاء ۳۳۹/۱۸؛ کشف الظنون ۴۶۰/۱؛ الفهرس الشامل للتراث العربی الاسلامی المخطوط، علوم قرآن، مخطوطات التفسیر: ۲۲۸-۲۰۸/۱؛ فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهریة، علوم القرآن، التفسیر: ۴۶۱/۳-۴۶۳؛ فهرس المخطوطات العربیة المحفوظة فی مکتبة الاسد الوطنیة، الجزء الرابع (التفسیر) ۶۹۵-۷۰۳؛ الاوقاف العامة بغداد ۸۰/۱]

تاریخ تألیف: جمعه ۲۰ رمضان ۱۱۱۱ق؛ محل تألیف: مشهد

مشهد؛ مدرسه باقریه؛ شماره نسخه: ۵۱

شامل نیمه اول قرآن؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ افتادگی: آغاز؛ ۲۰ سطر، اندازه: ۱۳/۵۸×م [ترانتا: س ۶ش ۱ - ۸۵]

● تفسیر وجیزة / تفسیر عربی

tafsir-u wajiza

علم الهدی، محمد بن محسن، ۱۰۳۹ - ۱۱۱۵ قمری

'alam-ol-hoda, mohammad ebn-e mohsen (1630 - 1704)

تفسیری است بسیار مختصر. آقای نجفی مرعشی در مقدمه «معادن الحکمه» ضمن معرفی آثار مرحوم علم الهدی، درباره این تفسیر، چنین نگاشته اند: «کتاب الوجیز فی تفسیر القرآن العزیز. و هو اوجز ما رأیته فی التفاسیر و احسنها من حیث الاشارة الی الآثار الواردة عن الائمة فی تفسیر الآیات مع السلاسة و کمال الوجازة الغیرا المخله بالمراد».

تفاسیر دیگری نیز به این اسم از مؤلفین دیگر در دست می باشد که یکی از آنها نگارش شیخ علی بن حسین بن محیی الدین بن عبداللطیف بن علی بن احمد ابی جامع، برادر شیخ حسین بن حسین و شاگرد سید محدث جزائری است (فهرست دانشگاه ج ۱، ص ۲۴۰) و دیگری که در سال ۱۳۳۹ ش در تبریز به چاپ رسیده، از حاج سید محمد تبریزی مشهور به مولانا است.

[دنا ۱۸۹/۳؛ معادن الحکمه فی مکاتب الائمة علیهم السلام تألیف علم الهدی، مکتبه الصدوق با مقدمه آیه الله مرعشی نجفی ص عدع؛]

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۵۹

آغاز: و یعظم به الثواب و الذکر المستطاب و هو بحمدالله علی صغره مشتمل علی تفاسیر لم توجد فی مبسوط غیره؛ انجام: و من سورة الاخلاص مکية ... و قيل الذی لیس فوقه.

خط: نسخ تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ افتادگی: آغاز (یک برگ) و انجام (یک برگ)؛ محشی از مؤلف و با رمز محح (محمد بن محمد بن محسن)؛ کاغذ: استانبولی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی، ۲۳۹ گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۵سم [ف: ۱ - ۴۵۷]

← تفسیر وجیز واحدی < الوجیزة فی تفسیر القرآن العزیز

● تفسیر و حدیث / حدیث، تفسیر

tafsir va hadis

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۸۵۰۱ ض

کا: رفیع الدین محمد علوی حسینی، تا: ۱۰۸۶ق [د.ت. مجلس]

فرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد هشتم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276246

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳